

Bodem gaat ons allemaal aan

Terugblik Bestuurlijke bijeenkomst Bodem

2 oktober 2023

GOO

gelders
ondergrond
overleg

Bodem gaat ons allemaal aan

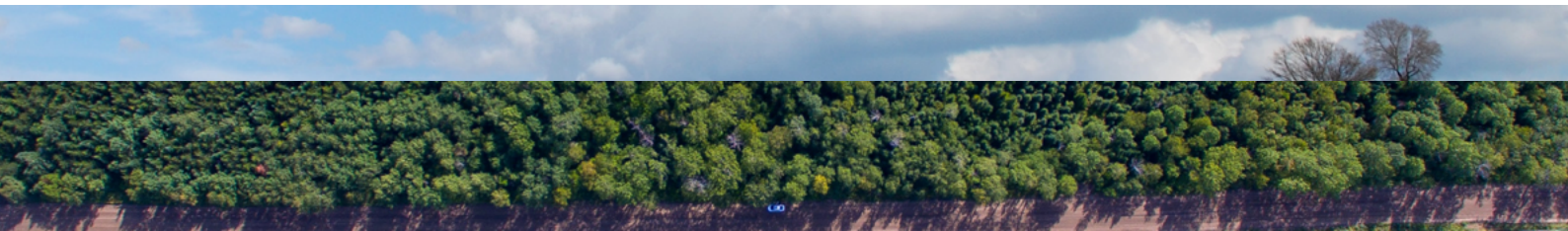
Op maandag 2 oktober 2023 vond in het Huis der Provincie in Arnhem de bestuurlijke bijeenkomst Bodem plaats die werd georganiseerd door het Gelders Ondergrond Overleg (GOO). De stuurgroep van het GOO, bestaande uit Ans Mol (gedeputeerde provincie Gelderland), Paul Hofman (wethouder gemeente Rheden) en Joost van Oostrum (burgemeester gemeente Berkelland), had de uitnodiging gedaan voor een gesprek met bestuurders over het belang van bodem, ondergrond en water bij maatschappelijke opgaven.

Al eerder (juni 2021) organiseerde het GOO een bestuurlijke bijeenkomst over dit thema. De boodschap aan bestuurders na die bijeenkomst was: “Zie bodem niet als sluitstuk, maar als startpunt van de aanpak van grote ruimtelijke opgaven. En werk samen: met elkaar weten we meer en kunnen we als één overheid acteren.”

Bodem gaat ons allemaal aan

Tijdens de bestuurlijke bijeenkomst op 2 oktober 2023, waaraan ongeveer 30 bestuurders van Gelderse gemeenten en waterschappen en een aantal directeurs van omgevingsdiensten deelnamen, was er ook geen twijfel over het belang van bodem, ondergrond en water bij de aanpak van maatschappelijke opgaven. Het in de praktijk brengen is echter zo makkelijk nog niet. Zoals Joost van Oostrum (burgemeester gemeente Berkelland) in zijn openingswoord zei: “Er komen dagelijks nieuwe stoffen bij. Stoffen die effect op de bodem hebben en dus op de leefomgeving. Het is belangrijk dat we meer inzicht krijgen in de bodem. Laten we elkaar verrijken met kennis en elkaar inspireren. Niet alleen vandaag, maar het hele jaar door. Het is belangrijk dat we samen in gesprek gaan en blijven over thema’s, zoals Water en Bodem Sturend. Het gaat ons allemaal aan.”

Neem het natuurlijk systeem als basis en vlei daar het stedelijk systeem omheen

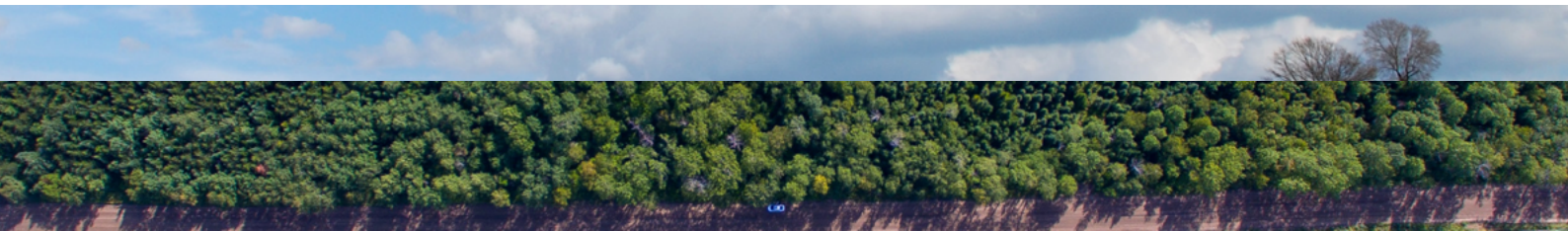
Wim Timmermans, senior onderzoeker stedelijke klimaatadaptatie bij Wageningen Environmental Research, nam de bestuurders mee in 'Water en Bodem Sturend, wat kun je dan nog?'. Er kan nog veel maar dat vraagt wel om anders denken en kijken. De boodschap van Wim Timmermans was: "Bekijk eerst het natuurlijk systeem en vlei daaromheen het stedelijk systeem: woningen, voorzieningen, enzovoort. Zo ontstaat er meer balans in het landschap." Hij gaf vijf belangrijke geleerde lessen mee:

- Bewustwording: denk na over de woonwijk die nu wordt gebouwd en er over 100 jaar nog staat. Draagt de plek van de wijk en de manier waarop deze wordt ingericht bij aan de lange termijnvisie?
- Neem het landschap als basis. Dat helpt problemen voorkomen en oplossen.
- Kijk naar andere manieren van 'stedenbouw'.
- Denk over gemeentegrenzen heen (regionaal en nationaal).
- Creëer ambtelijk en bestuurlijk vrije denkruimte. Bestaande paden zijn niet altijd de beste op de lange termijn.

De rol van bodemkennis hierbij is evident. Waar bij 'bodem' voorheen de nadruk vooral lag op het saneren van bodemverontreinigingen zijn nu andere ook bodemthema's urgent geworden. De bodemkennis daarover zou meer sturend ingezet moeten worden, minder op detail, maar op de grote lijnen. Over hoe het bodem- en watersysteem, en de veranderingen daarin door de klimaatverandering, en de ruimtelijke ordening samenhangen. De presentatie van Wim Timmermans vindt u via [deze link](#) .

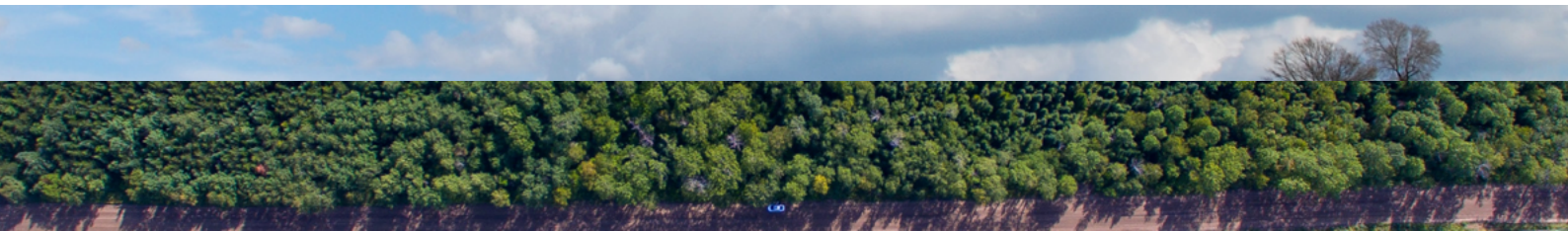
Groot gezamenlijk belang bij vertalen visie Water en Bodem Sturend naar de praktijk

Hierna ontstond een levendig gesprek over Water en Bodem Sturend (WBS). Er werden voorbeelden gedeeld over te maken keuzes met het oog op de toekomstige veranderingen in de waterstanden in de rivieren en in de bodem, en de aanpassingen in landgebruik die daardoor noodzakelijk worden in de toekomst. Geconcludeerd werd dat het begint bij het opstellen van een lange termijnvisie voor je gebied. En tegelijkertijd werden ook een aantal kanttekeningen geplaatst. Hoe vertalen we de visie WBS naar de praktijk? Wie is waarvan? Wie heeft de regie? Welke rol pakt het Rijk hierin? En hoe verloopt de informatievoorziening naar bijvoorbeeld een gemeenteraad, die de druk voelt om meer woningen te laten bouwen waarbij mogelijk het natuurlijk systeem onder druk wordt gezet? Eensluidende antwoorden op deze en nog meer vragen zijn er niet. Er is een groot gezamenlijk belang. Daarom is het belangrijk dat overheden samen optrekken, antwoorden vinden op deze vraagstukken en ook keuzes maken. Daarbij is ook begrip nodig voor de sturende principes vanuit andere opgaven en belangen van niet-overheidspartijen. Het gaat er dan om samen te kijken hoe functies gecombineerd kunnen worden en wat in het gebied echt sturend moet zijn.

We maken keuzes voor generaties nu en in de toekomst

Korte termijn versus lange termijn denken: ook daarbij stonden de aanwezige bestuurders stil. De vraagstukken van nu vragen nu om aandacht en actie, maar de vraagstukken van toekomst doen dat ook. Een van de bestuurders zei: “Durven we ook tegen elkaar te zeggen dat het ergens stopt? We kunnen niet alles en willen ook niet in het grijze midden uitkomen, maar keuzes maken waarmee de generaties nu en in de toekomst mee uit de voeten kunnen.” Denkend vanuit de lange termijnvisies zijn op korte termijn vaak belangrijke kleine stappen te nemen, waardoor je uiteindelijk in een gebied meer gaat inspelen op het DNA van het landschap. Dus Water en Bodem Sturend geldt niet alleen bij functieveranderingen en grote gebiedsinrichtingen, maar ook bij de dagelijkse herinrichtings- en beheeractiviteiten van gemeenten. Deze uiting kreeg veel bijval: er zijn kaders en uitgangspunten nodig. Dat geeft handelingsperspectief. Ook nodig: een stevige ruggengraat en een beetje lef. Door bijvoorbeeld bouwplannen opnieuw tegen het licht te houden of binnen de huidige (stedelijke) bebouwing naar transformatiemogelijkheden te kijken. Op de vraag of er al lange termijn visies zijn opgesteld, meldde het Waterschap Vallei en Veluwe dat zij een lange termijn omgevingsvisie heeft opgesteld. Hierin is water als ordenend principe gehanteerd: [de BOVI 2050](#) .

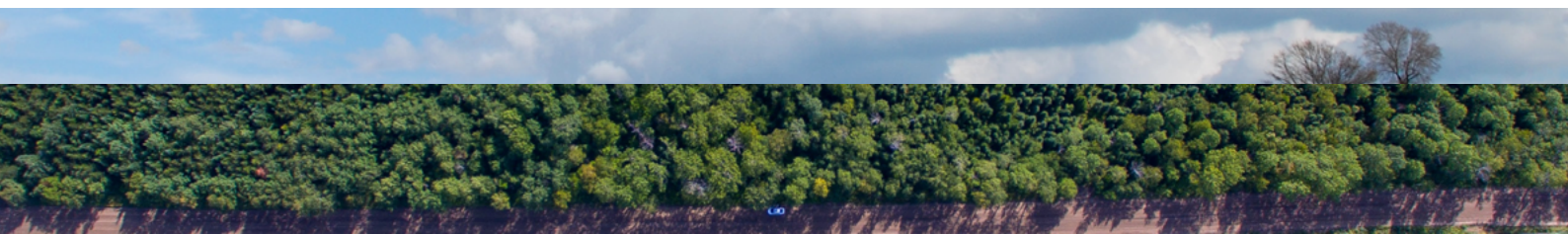
Elkaar helpen door dilemma's en oplossingsrichtingen te delen en bespreken

Bestuurders kunnen elkaar helpen door dilemma's en oplossingsrichtingen met elkaar te bespreken. Het Gelders Ondergrond Overleg wil hierin graag een faciliterende rol spelen. Het is goed voor bestuurders om te weten dat de expertise van de omgevingsdiensten ook kan worden ingeschakeld. Een omgevingsdienstirecteur zei hierover: "Ook op lokaal niveau kunnen we meedenken en vooruitkijken. Onze mensen van onder meer duurzaamheid, water en bodem, brengen graag hun expertise in om bij te dragen aan een zoveel mogelijke integrale aanpak. Ook daarom is het ook belangrijk om een netwerk als het GOO in stand te houden. Samen weten we meer."

GOO als kennisschakelpunt

Bodemadviseurs bij omgevingsdiensten en gemeenten hebben kennis en informatie nodig om taken goed uit te kunnen voeren. Kennis van bodem en ondergrond is bij een aantal gemeenten schaars. Dat levert kwetsbaarheid en risico's op met het oog op alle maatschappelijke opgaven waarin de bodem een rol speelt. Er zijn landelijke kennispunten waar kennis vergaard kan worden, zoals Bodem+, Aan de slag met de Omgevingswet en IPLO. Binnen Gelderland heeft het GOO de functie van kennisschakelpunt dat landelijke kennis in de regio deelt. Gelderse collega's van verschillende overheden werken onder de vlag van het GOO samen aan het vergroten en delen van kennis en (Gelderse) praktijkvoorbeelden en het opstellen van handreikingen en beleidsinstrumenten. De kennisspecials van het GOO worden goed bezocht. Alle opgedane kennis wordt breed gedeeld via [de website van het GOO](#) . Goed om te weten: het GOO bestaat al bijna 25 jaar en is geen extra 'laag'; het is een informeel netwerk dat kennis en partijen bij elkaar brengt om kennis praktisch toepasbaar te maken. De presentatie over het GOO vindt u via [deze link](#) .

Het Gelders Ondergrond Overleg wil haar activiteiten ook in de toekomst voortzetten. Daarvoor is ruimte nodig voor inzet van medewerkers en voor financiering van de coördinatie, communicatie en de kennisprojecten. Daarom werd gesproken over het gepresenteerde voorstel voor de samenwerkingsafspraken over het GOO vanaf 2024. Het belang van de voortzetting van de kennissamenwerking in het GOO werd door de bestuurders bevestigd. Vanuit het GOO werd daarop aangegeven dat alle Gelderse gemeenten de komende maanden via de regionale OGO-overleggen worden benaderd met het verzoek om een bijdrage voor het GOO op te laten nemen in de DVO met 'hun' omgevingsdienst.

‘Ik ben ervan en wil er eerst meer over weten voordat we een besluit nemen’

Paul Hofman (wethouder gemeente Rheden) zei in het slotwoord van de bijeenkomst: “De urgentie van Water en Bodem Sturend wordt duidelijk door ons allen gevoeld. Kennis hierover uitwisselen op ambtelijk niveau is heel goed en moet. Maar aan de voorkant - bij het bestuur - liggen de kaders. Ik ben blij dat Water en Bodem Sturend dankzij de Kamerbrief Water en Bodem Sturend (november 2022) op de politieke agenda staat. En tegelijkertijd is het onderwerp bodem zoveel breder. Het gaat ook over bijvoorbeeld energiesystemen in de bodem en over bodem en ecologie. We moeten ervoor zorgen dat de kennis binnen het GOO-netwerk op een goede manier wordt gebruikt en uitgewisseld. En dat wij als bestuurders zeggen ‘Ik ben ervan en wil er eerst meer over weten voordat we een besluit nemen’. Ambtelijk adviseurs kunnen ons dan vanuit hun expertise en kennis goed informeren en adviseren.”

Meer weten over het GOO: www.geldersondergrondonderleg.nl

Vragen?

Stel ze aan Annelies de Graaf, netwerkcoördinator GOO,
via GOO@gelderland.nl of 06 42 98 06 76.

De bijeenkomst vond plaats te midden van de kunsttentoonstelling ‘Hoofd in de wolken, voeten op de grond’. Deze is tot medio 2024 tijdens werkdagen te bezichtigen in het openbaar toegankelijke deel van het Huis der Provincie.

GOO@gelderland.nl
[linkedin.com/company/gelders-ondergrond-overleg](https://www.linkedin.com/company/gelders-ondergrond-overleg)
www.geldersondergrondonderleg.nl

